

MemoriiJurnale

Clive Staples Lewis (1898–1963) s-a născut la Belfast, într-o familie anglo-irlandeză a cărei pasiune pentru lectură i s-a transmis și lui de la o vârstă fragedă. De îndată ce a învățat să scrie, a trecut la primele exerciții literare – povestiri despre „șoricei îmbrăcați în zale” și isprăvile lor cavalierești. La patru ani le pune deja în vedere apropiaților că dorește să i se spună „Jacksie”, devenit mai târziu „Jack”. Tot în copilărie trăiește întâia oară Bucuria, o experiență fundamentală, a cărei semnificație avea s-o expună pe larg în autobiografia sa spirituală, *Surprins de Bucurie* (1955).

A renunțat la creștinism, după propriile spuse, la 13–14 ani, când era elev la Cherbourg House, o școală elementară particulară din Malvern, mai ales ca urmare a învățăturilor heterodoxe ale intendentului școlii, Miss G.E. Cowie. După o ședere de un an la Colegiul Malvern, a luat lecții cu un profesor particular, W.T. Kirkpatrick, sub a cărui îndrumare a câștigat o bursă de studii la Oxford. În 1925 a fost ales *fellow* al Colegiului Magdalen, unde va preda aproape trei decenii, până la ocuparea catedrei de literatură engleză medievală și renescentistă de la Cambridge (1954).

În 1929 revine la creștinism sau, mai exact, la teism, ca „cel mai șovăielnic și mai abătut convertit din toată Anglia”. Până a ajunge însă la credința că „Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu” aveau să mai treacă doi ani. În 1933 publică *The Pilgrim's Regress*. În următorii treizeci de ani scrie numeroase alte lucrări de apologetică sau spiritualitate creștină: *Miracles, The Four Loves, The Problem of Pain* (trad. rom. în volumul *Despre minuni. Cele patru iubiri. Problema durerii, Humanitas, București, 1997*), *The Screwtape Letters* (*Sfaturile unui diavol bătrân către unul mai tânăr, Humanitas, București, 2003*), *Mere Christianity* (*Creștinism, pur și simplu, Humanitas, București, 2004*), *Of This and Other Worlds* (*Despre lumea aceasta și despre alte lumi, Humanitas, București, 2011*), *The Great Divorce, A Grief Observed*. În paralel, publică science-fiction (*Space Trilogy*) și literatură pentru copii (*Cronicile din Narnia*), abordând subiecte de inspirație creștină.

Între numeroasele sale lucrări științifice, se detașează *The Allegory of Love: A Study in Medieval Tradition, Rehabilitations and Other Essays și English Literature in the Sixteenth Century Excluding Drama*.

Emanuel Conțac este lector universitar la Institutul Teologic Penticostal din București și doctor în filologie al Universității din București. A mai tradus John Stott, *Puterea predicării* (2004); Stanley Grenz et al., *Dicționar de termeni teologici* (2005); Moisés Silva și Walter Kaiser, *Introducere în hermeneutica biblică* (2006); Gordon Fee, *Exegeza Noului Testament* (2006); Douglas Stuart, *Exegeza Vechiului Testament* (2006); Arthur G. Patzia și Anthony J. Petrotta, *Dicționar de termeni biblici* (2008).

C. S. LEWIS
SURPRINS
DE BUCURIE
POVESTEA
UNEI CONVERTIRI

Traducere din engleză și note de
EMANUEL CONȚAC

Cuvânt înainte de
WALTER HOOPER

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Corina Neacșu
Coperta: Ioana Dragomirescu Mardare
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Marilena Bălășel
DTP: Dumitru Olteanu, Dan Dulgheru

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

C.S. Lewis

Surprised by Joy

© C.S. Lewis Pte Ltd. 1955

Published by Humanitas under license from the C.S. Lewis Company Ltd.

All rights reserved.

© HUMANITAS, 2011, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LEWIS, C.S.

Surprins de bucurie: povestea unei convertiri / C.S. Lewis;

trad. și note: Emanuel Coștaș; cuv. înainte: Walter Hooper. –

București : Humanitas, 2011

ISBN 978-973-50-3165-7

I. Coștaș, Emanuel (trad.)

II. Hooper, Walter (pref.)

821.111-94=135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30

C.P.C.E. – CP 14, București

e-mail: cpp@humanitas.ro

www.libhumanitas.ro

Nota traducătorului

Deși traducerea de față apare sub o singură semnătură, ea este rodul unei munci de colaborare cu mai mulți oameni care, fără să mă fi întâlnit vreodată, mi-au oferit călduros sprijinul lor. Fără ei, probabil că încercarea de a traduce o carte de dificultatea celei de față ar fi sfârșit ca tentativa stăncuței descrise de Esop într-una dintre fabulele sale.

Lui Paul Leopold, din Suedia, îi mulțumesc pentru grija cu care a vegheat ca trădările involuntare de care tălmăcitorul se poate face vinovat să fie zădărnicate. Schimbul intens și fertil de emailuri pe care l-am purtat cu el în această perioadă mi-a fost neprețuită călăuză în largul oceanului de limbă și literatură engleză, pe care Paul Leopold navighează cu multă siguranță.

Lui Walter Hooper, consilier literar al patrimoniului lui C.S. Lewis, îi mulțumesc pentru amabilitatea cu care a dat curs invitației de a scrie „Cuvântul înainte” la prezenta ediție. Îi datorez mulțumiri și pentru că, în pofida programului intens de lucru, la cei 77 de ani ai săi, a găsit timp să-mi lămurească diverse aspecte mărunte despre carte sau autorul ei.

Arend Smilde, traducătorul olandez al mai multor lucrări de C.S. Lewis, mi-a pus la dispoziție rodul cercetărilor laborioase întreprinse în vederea publicării celei

SURPRINS DE BUCURIE

de-a doua ediții a cărții *Surprins de Bucurie*. Mulțumindu-i lui, le mulțumesc totodată celor care l-au ajutat în mod generos. Deși am căutat să mă revanșez oferindu-i câteva soluții la problemele nerezolvate de el, datoria mea față de el rămâne în continuare uriașă.

Recunoștința mea se îndreaptă și spre Andy Reyes, profesor la Groton School, SUA, pe care l-am inoportunat în câteva rânduri cu nedumeriri asupra citatelor clasice din originalul englezesc.

N-aș putea încheia fără a adresa în egală măsură mulțumiri doamnelor Heidi Truty, Maria Buturugă și Adela Toplean, ca și domnilor David Dodds, Christopher Mitchell, Colin Duriez, Tyler Fisher, Virgil Hariuc și George Tudorie. Fără ajutorul lor, drumul până la definitivarea traducerii ar fi fost mai lung și mai întortocheat.

A.M.D.G.
Emanuel Conțac

Lui
Dom Bede Griffiths, O.S.B.

Surprins de Bucurie – zăpăiat ca vântul

WORDSWORTH

Prefața autorului

Am scris această carte pe de o parte ca răspuns la cererile de a povesti cum am trecut de la ateism la creștinism și, pe de alta, pentru a corecta câteva idei greșite care s-au răspândit despre mine. Relevanța cărții pentru alții, nu doar pentru mine, este strâns legată de măsura în care și alții au trăit ceea ce eu numesc „Bucurie“. Dacă experiența aceasta e larg răspândită, atunci se impune să fie tratată mai detaliat decât s-a încercat (cred) până acum. Ceea ce m-a încurajat să scriu despre ea fost constatarea că un om rareori menționează anumite trăiri ale sale, care ar trebui să fie cât se poate de idiosincrasice, fără ca măcar o persoană dintre cele prezente (dacă nu chiar mai multe) să exclame: „Ca să vezi! *Și tu* ai simțit așa ceva? Întotdeauna am crezut că sunt unic în această privință.“

Scopul cărții este să depene povestea convertirii mele, deci nu e vorba de o autobiografie generală, și cu atât mai puțin de o colecție de „Confesiuni“ ca ale Sf. Augustin sau Rousseau. În practică, asta înseamnă că, pe măsură ce se desfășoară, seamănă tot mai puțin cu o biografie generală. În capitolele de început năvodul a fost întins cât mai amplu, pentru ca, în momentul apariției crizei spirituale propriu-zise, cititorul să înțeleagă ce influență au avut asupra mea copilăria și adolescența. Când „consolidarea“ este completă, mă limitez strict la esență și omit tot ceea

C.S. LEWIS

ce pare irelevant pentru stadiul respectiv (oricât de important ar părea după standarde biografice obișnuite). Nu cred că pierderea e mare; nu am citit niciodată o autobiografie în care secțiunile despre anii de început să nu fie de departe cele mai interesante.

Mă tem că povestea este sufocant de subiectivă; este genul de carte pe care nu l-am mai scris până acum și pe care nu-l voi mai scrie probabil nici de-acum înainte. Am încercat să scriu capitolul întâi în așa fel, încât cei care nu pot digera o astfel de poveste să vadă imediat ce-i așteaptă și să închidă cartea cu minimă risipă de timp.

C.S. LEWIS

I

Primii ani

*Prea slab vă e păzită fericirea,
Ca îndelung să poată dăinui!*

MILTON¹

M-am născut în iarna lui 1898, la Belfast, ca fiu al unui jurist și al unei fiice de cleric. Părinții mei au avut doar doi copii, ambii băieți, iar eu eram mezinul, mai mic cu trei ani ca fratele meu. Două plămezi foarte diferite se împleteau în obârșia noastră. Tata aparținea primei generații din familia lui care se căpătuisese profesional. Bunicul lui fusese țaran galez; tatăl lui, un om realizat prin propriile puteri, începuse viața ca muncitor, imigrase în Irlanda și sfârșise ca partener în firma Macilwaine și Lewis, „Cazangii, ingineri și constructori de nave“. Mama era o Hamilton care avea în ascendență multe generații de clerici, avocați, marinari și alte profesii de acest gen; din partea mamei sale, prin familia Warren, spița ei cobora până la un cavaler normand ale cărui oase se odihnesc la Battle Abbey. Cele două familii din care mă trag erau la fel de diferite ca temperament pe cât erau în privința originii. Rudele din partea tatălui erau galezi sadea, sentimentali, pătimași și volubili, lesne cuprinși de mânie, dar și de blândețe; oameni care râdeau și plângeau mult și care nu aveau o vocație serioasă pentru fericire. Cei din neamul Hamilton erau mai temperați. Spirite critice și

¹ John Milton, *Paradisul pierdut*, trad. de Aurel Covaci, Ed. Minerva, București, 1972, p. 121 (n.t.).

ironice, aveau vocația fericirii în cel mai înalt grad – se îndreptau fără greș spre ea, așa cum călătorul versat găsește locul cel mai bun din tren. Din primii ani de viață, am fost conștient de contrastul grăitor dintre dispoziția veselă și liniștită a mamei și toanele vieții sufletești ale tatei, iar lucrul acesta a zămislit în mine, cu mult înainte ca eu să-i pot da vreun nume, o anumită neîncredere și antipatie față de emoții, socotite drept ceva incomod și stânjenitor, ba chiar periculos.

Ambii părinți, după standardele vremii și ale locului, erau oameni școliți sau „deștepți”. Mama fusese o matematiciană promițătoare în tinerețe, licențiată la Queen’s College din Belfast, iar înainte de a muri începuse să-mi dea lecții de franceză și de latină. Era o cititoare nesățioasă de romane bune și cred că volumele de Meredith și Tolstoi pe care le-am moștenit fuseseră cumpărate pentru ea. Gusturile tatei erau destul de diferite. Îi plăcea oratoria, și în tinerețe vorbise de la tribuna întrunirilor politice din Anglia; dacă ar fi avut mijloacele financiare pentru a-și asigura independența, ar fi ținut cu siguranță către o carieră politică. Și ar fi putut reuși dacă simțul onoarei, atât de pronunțat încât era aproape donquijotesc, nu l-ar fi făcut un om imposibil, căci avea multe înzestrări trebuincioase odinioară unui parlamentar – purtare aleasă, voce pătrunzătoare, agerime de minte, elocvență și o bună memorie. Îi plăceau mult romanele politice ale lui Trollope; urmând cariera lui Phineas Finn, își împlinea, cred, în mod indirect, propriile sale dorințe. Iubea poezia, cu condiția să aibă elemente de retorică sau patos, sau ambele; cred că *Othello* era piesa lui shakespeareiană favorită. Savura aproape toți autorii comici, de la Dickens la W.W. Jacobs, și el însuși era, aproape fără rival, cel mai bun *raconteur* pe care l-am auzit vreodată; cel mai bun, vreau să spun, din soiul lui, genul care interpretează pe rând toate personajele,

folosind din belșug strâmbături, gesturi și elemente de pantomimă. Nu era nicicând mai fericit decât atunci când se retrăgea preț de vreun ceas cu unul sau doi dintre unchii mei pentru a-și povesti unul altuia „șoade” (cum erau numite, în mod ciudat, anecdotele în familia mea). Ceea ce nici el și nici mama nu gustau câtuși de puțin era genul de literatură căreia i-am jurat credință de îndată ce am putut să-mi aleg singur cărțile. Nici unul dintre ei nu ascultase vreodată cornul sunând pe tărâmul elfilor¹. Nu aveam nici un exemplar din Keats sau Shelley în casă, iar volumul de Coleridge nu a fost (din câte știu) deschis niciodată. Dacă sunt romantic, părinții mei nu poartă nici o răspundere în privința aceasta. Tennyson, e drept, îi plăcea tatei, dar era acel Tennyson din *In Memoriam* și *Locksley Hall*. Nu l-am auzit pomenind vreodată de *Lotus Eaters* sau *Morte d'Arthur*. Mama, mi s-a spus, nu agreea defel poezia.

Pe lângă părinți buni, hrană bună și o grădină (care pe atunci părea mare) în care să mă joc, mi-am început viața însoțit de alte două binecuvântări. Una era bona noastră, Lizzie Endicott, în care chiar și memoria necruțătoare a copilăriei nu poate descoperi vreun cusur – nimic altceva decât blândețe, bună dispoziție și chibzuință. Pe vremea aceea, nici vorbă de absurdități ca „doamne bone”. Prin Lizzie ne-am ramificat rădăcinile spre țărâna din comitatul Down. Aveam astfel toată libertatea față de două lumi sociale foarte diferite. Acestui fapt îi datorez îndelunga imunitate față de asocierea nejustificată pe care unii oameni o fac între rafinament și virtute. De când mă știu, înțelegeam că anumite glume care puteau fi împărtășite cu Lizzie ar fi fost imposibile într-un salon; și că Lizzie

¹ „The horns of Elfland faintly blowing” din *The Princess: A Medley* (1847), IV, de Alfred Tennyson (1809–1892) (*n.t.*).

era, atât cât îi stă în putință unui muritor, bună pur și simplu.

Cealaltă binecuvântare era fratele meu. Deși cu trei ani mai în vârstă, nu părea niciodată fratele mai mare; am fost aliați, ca să nu spun confederați, de la bun început. Totuși eram foarte diferiți. Primele noastre desene (și nu-mi aduc aminte de vreun răstimp în care să nu fi desenat fără încetare) o dovedesc. Ale lui conțineau vapoare, trenuri și bățalii; ale mele, când nu erau inspirate din ale sale, erau despre ceea ce amândoi numeam „animale îmbrăcate” – creaturi antropomorfizate din literatura pentru copii. Întâia lui povestire – ca frate mai mare mă precedase în trecerea de la desen la scris – se numea *Tânărul Rajah*. Făcuse deja din India „țara lui”; Tărâmul-Animalelor era al meu. Nu cred că vreunul dintre desenele păstrate datează din primii șase ani de viață pe care îi descriu acum, dar am o sumedenie care nu au fost făcute cu mult mai târziu. Din ele trag concluzia că eu eram mai talentat. De la o vârstă fragedă am putut să redau mișcarea – personaje care arată ca și când aleargă sau se luptă –, iar perspectiva este mulțumitoare. Niciunde însă, fie în desenele fratelui meu, fie în ale mele, nu există o singură linie tributară vreunei idei, oricât de rudimentare, de frumusețe. Poți vedea acțiune, comedie, invenție; dar nu există nici măcar sâmburele unei aplecări către stil și se observă o ignoranță șocantă a formelor naturale. Copacii apar ca niște șomoioage de bumbac înfipite în pari și nu există nimic care să arate că vreunul dintre noi cunoștea forma unei frunze din grădina în care ne jucam aproape zilnic. Această lipsă a frumuseții, acum că am ajuns să mă gândesc la ea, este tipică pentru copilăria noastră. Nici unul dintre tablourile de pe pereții casei nu ne-a atras vreodată atenția și, de fapt, nici nu o meritau. N-am văzut niciodată o clădire frumoasă și nici nu ne imaginam că o clădire

ar putea fi frumoasă. Primele mele experiențe estetice, dacă pot fi considerate astfel, erau de alt soi – iremediabil romantice, nu obișnuite. Într-una din acele zile ale copilăriei, fratele meu a adus în camera de joacă capacul unei cutii de biscuiți, pe care îl acoperise cu mușchi și îl garnisise cu crenguțe și flori, preschimbându-l într-o grădină sau o pădure în miniatură. Era prima frumusețe pe care o vedeam. Ceea ce nu reușise grădina adevărată reușise cea de jucărie. Am devenit conștient de natură – dar nu ca sursă de forme și culori, ci mai degrabă ca ceva răcoros, înrouat, proaspăt, exuberant. Nu cred că impresia a fost foarte importantă atunci, dar curând și-a câștigat un loc important în memorie. Cât voi trăi, concepția mea despre Paradis va păstra ceva din imaginea grădinii de jucărie a fratelui meu. Mai mult decât atât, în fiecare zi aveam parte de ceea ce numeam „Dealurile Verzi” – zarea joasă a Dealurilor Castlereagh, pe care le vedeam de la ferestrele camerei de joacă. Nu erau foarte departe, dar pentru noi, copiii, păreau aproape imposibil de atins. Ele m-au învățat dorul – *Sehnsucht*; m-au făcut, de bine-de rău, și încă înaintea de a împlini șase ani, un admirator zelos al Florii Albastre.

Dacă experiențele estetice erau rare, de experiențe religioase – nici vorbă. Din cărțile mele, unii cititori au rămas cu impresia că am fost crescut într-un puritanism strict și entuziast, ceea ce e prea puțin adevărat. Mi s-au transmis cele necesare și am fost învățat să-mi spun rugăciunile, iar la vremea convenită am fost dus la biserică. Am acceptat, cum era firesc, ce mi se spunea, dar nu-mi amintesc să fi fost foarte interesat. Tata, departe de a fi puritan în sensul strict al cuvântului, era, după standardele secolului al XIX-lea și ale Bisericii Irlandeze, mai degrabă un „conservator”, iar raportul său cu religia și cu literatura se situa la antipodi față de cel la care aveam să mă situez eu mai târziu. Farmecul tradiției și frumusețea literară

Cuprins

<i>Nota traducătorului</i>	5
<i>Cuvânt înainte la ediția în limba română</i>	
de Walter Hooper	7
<i>Prefața autorului</i>	17
I. Primii ani	19
II. În lagăr	38
III. Mountbracken și Campbell	59
IV. Îmi largesc orizonturile	72
V. Renaștere	87
VI. Baronie	100
VII. Lumini și umbre	118
VIII. Eliberare	135
IX. Marele Knock	149
X. Soarta îmi zâmbește	166
XI. Șah	182
XII. Arme și tovarăși de nădejde	199
XIII. Noua Perspectivă	214
XIV. Șah mat	229
XV. Începutul	247